

Cultura i lletres cerdanes: una revifalla?

Per Alfred Pérez-Bastardas (*)

"El Pirineu ha estat de sempre un espai literari", diu la proclama de l'Associació Llibre del Pirineu, que ja ha començat a obrir-se a través d'un primer catàleg d'aquest Sant Jordi. Igualment podem afirmar que la Cerdanya també hi té un paper principal en aquest espai. Ho hem comprovat aquest Dia del Drac, o del gran mercat literari i cultural que és el dia del llibre i de les roses, i per aquí la dels llils ... i dels enamorats.

Aquest Sant Jordi ha estat una setmana florida, literàriament parlant. La Cerdanya ha trobat una de les seves característiques principals en aquestes diades, que representa també un valor afegit a la seva identitat pirinenca. És la seva vocació cultural i literària, mai perduda, potser ara renovada amb més força, més disposada a tenir una presència en el món cultural pirinenc i disposada a deixar constància de la seva força creadora.

Ha estat una diada plena de novetats cerdanes prou importants perquè ens en fem ressò. Llibres com *El Parlar de Cerdanya* de Manel Figuera, Enric Quílez, Anna Montané, Salvador Vigo i Agnès Figuera, és el més emblemàtic; un estudi que només es fa una vegada a la vida, que representa un treball de més de vint anys d'esforç, d'estudi, de recerca, de treball de camp. Aquest és un instrument cultural de primer ordre a la Cerdanya, és una aportació extraordinària al petit país cerdà. És un llibre de referència per a la Cerdanya. Vull dir que és un llibre cabdal per a la cultura i les lletres d'aquest país.

N'hi ha d'altres, en canvi que afavoreixen l'esperit assagista de la comarca, que pretenen donar coneixements propis i tenen també un espai en les lletres excursionistes, gastronòmiques, literàries, botàniques, naturalistes, sociopolítiques o simplement poètiques, narratives... De *la Cerdanya íntima, converses a cor obert* d'Alfons Brosel, a *la Cuina tradicional de Cerdanya* de Semproniana, passant pel llibre dels XXVII Jocs floral de Cerdanya, o *La Cerdanya, quadern de notes*, d'Alfred Pérez-Bastardas, o els llibres d'antropologia botànica i tradicional de Joan Montaner, i el deliciós tast de la cuina cerdana de Mª Rosa Molins, i també *la Petita flora de la Cerdanya i del Parc natural del Cadí-Moixeró* de la Mía Botey, recordant també *la Cerdanya a la balitresca* de l'Enric Quílez, o *Els fruits silvestres del Pirineu*, de Catalina Solé-Sugranyes, etc, etc. i perquè no recordar a revistes noves transpirinenques com *Portella* d'Andorra o *Interpentes* de l'Alt Urgell, fronterers amb el territori cerdà, i les revistes dinàmiques digitals com *Querol i Ker*, o les gratuïtes com el *Follet de Puigcerdà*, el *Pànxing*, el *Viure als Pirineus* o la delicada i interessant *Belluga't*, que creiem que a poc a poc tindrà un paper cabdal. I sembla que alguns d'aquests llibres estan a punt d'esgotar-se i en caldrà una nova edició; això és un bon símptoma. I encara hi podem afegir-hi el llibre de Xavier Ambrós, *El secret del Cadí*, o els dos llibres recents del cerdà Daniel Hernández, *Creus de sang al Gran Hotel*, o *Le bourreau de Puigcerdà*, una narrativa de novel·la negra que no és nova però que enriqueix la literatura cerdana.

En som conscients de la riquesa cultural cerdana, de les lletres i de les iniciatives de tota mena que a la Cerdanya han anat prenent cos a través dels darrers vint anys? No en volem pas fer una llista, però recordem-ne algunes que poden tenir un sentit o altre, però representen esforços per ser-hi, per donar-se a conèixer, per compartir història i cultura, per tirar endavant. Una Diada de la Cerdanya, un Cerdà de l'Any, un premi literari puigcerdanès, unes obres de teatre que busquen un lloc adequat per mostrar-se, unes trobades sobre arqueologia, sobre ciència i tecnologia, sobre història i botànica cerdana. Universitat d'estiu cerdana, conferències i classes magistrals que imparteixen experts en matèries que afecten la Cerdanya, són també exponent d'una revifalla.

Parlar de grups que treballen un o altre aspecte cerdà, pot semblar un triomfalisme; tots tenen uns camps concrets d'actuació que probablement caldria millorar, ampliar i coordinar. Establir contactes i federar equips entre l'Alta i Baixa Cerdanya, crec que és imprescindible; poca cosa sabem de més enllà de la ratlla que ja diem que no hi és, però ens afecta...

Esports d'hivern, campions i campiones d'aquests esports, la Cerdanya en té un planter; lluny del cofoisme, necessitem conèixer-nos en profunditat per recuperar un sentit de comarca natural, catalana, cultu-

ral, turística, amb identitats pròpies d'un territori pirinenc que volem que tingui unes característiques apropiades al seu desenvolupament.

Troballes arqueològiques, patrimoni arquitectònic, naturalesa que ens és fidel, no sé si nosaltres ho som amb ella?

Rutes gastronòmiques i sensibilitats per conèixer en una petita comarca pirinenca que no ha de ser un complement d'esbarjo, sinó un país propi que manté una identitat pròpia: per això les lletres cerdanes són també tan importants, perquè expliquen a tothom qui som i què volem ser en un futur, no fos cas que acabéssim essent només un gran jardí de les ciutats...

La Cerdanya també ha estat país per fundar-hi corrents d'opinió, de pensament, també polítics, socials, culturals i esportius. En volem recordar dos, d'estils i de sentit diferent; els dos, però, es formalitzen a Font-romeu, perquè és un nucli històric de la Cerdanya, perquè és un ric paisatge pirinenc i perquè té connotacions molt simbòliques. Fou el 17 d'agost de 1932 quan el pioner de la revista *Esprit*, Emmanuel Mounier hi presenta un informe sobre les directrius espirituals del moviment que va crear anomenat després el personalisme. Mounier un dels grans pensadors cristians i progressistes del segle XX, va a l'alta muntanya per fundar-hi el moviment d'*Esprit*, i segurament ho fa perquè ell també era un muntanyès. Mounier fou un pensador modern i el personalisme de Mounier es presenta com una revolució de l'esperit., com un "*refer el Renaixement*", vol ser un pas revolucionari humà, sense caure en la violència totalitària i feixista, perquè segons Mounier "*la revolució serà moral o no serà*".

L'altre manifest signat a Font-romeu és més modern, potser és més pragmàtic, o més sociopolític, o simplement voluntarista. Es va signar el 21 de setembre de 1998 i en va néixer la voluntat municipalista cerdana de crear un Consell General de Cerdanya, com a òrgan semipolític, que expliciti la voluntat comarcal unitària de la Cerdanya. Quinze anys després, el camí ha estat poc precís i molt poc construït. Es veurà.

Per tot això, o malgrat això, avui tenim una Cerdanya que es belluga, que es va realitzant, tot i no saber si ho fa per camins fressats o per viaranyes que cal desbrossar, i entretant, també aporta culturalment el seu pensar, les seves lletres turmentades en alguns casos per descobrir quin és el futur cerdà més apropiat per seguir aprofundint les seves arrels pirinenques.

La Cerdanya des d'aquesta perspectiva sí que té qui l'hi escrigui, qui l'examini, qui l'escolti i qui li dediqui esforç i compromís. És bàsic per descobrir-ne les arrels. I sembla que es constata que existeix prou revifalla creadora de cultura i de compromís amb aquest petit país cerdà, que escriu, parla i actua per continuar viu.

(*) Historiador, de la Societat Catalana d'Estudis Històrics.

